

A person is walking away from the camera on a dirt path that runs through a vast field of tall sugarcane plants. The person is wearing a white t-shirt with a graphic on the back, light blue jeans, and dark shoes. A wooden stick or tool is balanced on their head. The sky is bright with scattered clouds. The path is sandy and leads into the distance between the rows of cane.

STATSLØS I HJEMLANDET

En dom i høyesterett sist høst kan gjøre tusenvis av dominikanske statsborgere med innvandrerbakgrunn statsløse. En rasistisk dom, mener mange.

Av **Sofi Lundin** (tekst og foto)

Store deler av den dominikanske landsbygden karakteriseres av endeløse sukker-rørsplantasjer. De første plantasjene åpnet under den spanske kolonitiden på 1500-tallet. Sukkerrørs-industrien er frem til i dag enn av de største næringene og avgjørende for dominikansk økonomi.

- Noen ganger føler jeg meg ikke som et menneske. Vi haitianere blir dårlig behandlet og det er få muligheter for å få et verdig liv. Jeg ønsker å flytte, men det er her jeg er oppvokst. Den dominikanske republikk er mitt hjem, sier 23-årige Ribe.

Innbyggerne i bateyen Pancho Mateo er en blanding av "etniske" dominikanere, dominikanere med haitiansk opprinnelse og papirløse haitianere. De aller fleste med haitiansk opprinnelse mangler papirer og barna deres får ikke skolegang på lik linje med dominikanske barn.

Ribe (23) snakker engelsk med amerikansk aksent. Han er en av mange resurssterke ungdommer i Den dominikanske republikk som gruer seg til framtiden.

- Jeg kom til Den dominikanske republikk da jeg var ett år. Moren og onkelen min flyktet fra fattigdommen i Haiti. Siden jeg aldri har klart å få oppholdstillatelse her har jeg heller aldri klart å skaffe meg en god jobb. Tro meg, hvis jeg hadde hatt noe valg ville jeg ha flyttet på dagen, men det er ikke så lett etter å ha levd i et land i 22 år. Å leve uten rettigheter, med stadig frykt for å bli arrestert er ikke noe verdig liv, sier Ribe. Han peker bort på en falleferdig murbygning.

- Det er et fengsel hvor papirløse haitianere plasseres på ubestemt tid. Jeg har sittet der flere ganger. Rommet er lite og mangler både lys og

toalett. Her kan opptil 30 personer sitte samtidig. Jeg er ikke kriminell. Den eneste feilen med meg er at familien min kom hit ulovlig.

Fire generasjoner statsløse

Papu ble født utenfor den nord-dominikanske byen Puerto Plata for 33 år siden. Han er dominikansk statsborger og har bodd og arbeidet i landet i hele sitt liv. Papus foreldre kommer fra Haiti, landet som deler øya Hispaniola med Den dominikanske republikk. Som mange tusen andre haitianere flyttet de til nabolandet en gang på 1960-tallet for å arbeide i sukkerrørsindustrien. Fordi foreldrene anses å ha vært i transitt, mister Papu nå statsborgerskapet sitt.

Den 23. september fattet landets konstitusjonelle domstol en beslutning som vil ta statsbor-

gerskapet fra alle som er født etter 1929 og er barn av foreldre som oppholdt seg i landet ulovlig, eller anses for å ha vært i transitt.

- Jeg er dominikaner og har bodd her i hele mitt liv. Hvor skal jeg ta veien nå når jeg blir kastet ut? sier Papu.

Fire generasjoner er som Papu nå i ferd med å bli statsløse. En fersk undersøkelse utført av National Statistics Office, viser at 244 151 har foreldre med utenlandsk bakgrunn i Den dominikanske republikk. Av disse har 86 prosent haitisk opprinnelse. Andre kilder sier at bortimot 400 000 mennesker blir rammet.

Allerede før dommen falt ble tusenvis av dominikanere fratatt nasjonaliteten sin.

- Daglig blir folk med haitiansk bakgrunn pågrepet på åpen gate og deportert, enten fordi

foreldrene, eller i noen tilfeller besteforeldrene, ikke har kommet til landet på en måte som godkjennes i dag, sier Jørgen Yri, universitetslektor og stipendiat ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Yri, som i sin doktorgradsavhandling spesialiserte seg på relasjonen mellom Den dominikanske republikk og Haiti, forklarer at definisjonen "i transitt" har forandret innhold de siste årene.

- Dominikanske myndigheter har i mange tiår tildelt statsborgerskap til alle som er født i landet, unntatt barn av diplomater eller utenlandske statsborgere på gjennomreise som ble regnet som "i transitt". Å ha vært "i transitt" er imidlertid blitt offisielt omdefinert til å inkludere mennesker som har bodd opptil flere tiår i Den dominikanske republikk. I all hovedsak handler

Det er stor trafikk på grensen mellom Haiti og Den dominikanske republikk. Handel foregår på begge sider om grensen og tusenvis av mennesker er avhengig av handelen. Selv når portene offisielt holder stengt klarer folk å ta seg over på den andre siden.

dette om haitianere og deres etterkommere som kom for å arbeide i sukkerrørsindustrien. Lover eller lovtilllegg med tilbakevirkende kraft er vanskelig å forholde seg til, sier Yri. Han understreker at det er viktig å huske at mange dominikanere, selv de som jobber for myndighetene, er i mot dommen. Internasjonale hjelpeorganisasjoner har rettet sterk kritikk mot dominikanske myndigheter for dommen som er endelig.

- Den vil ha en ødeleggende innvirkning på livene til hundretusener av mennesker. Hvis de blir fratatt identitetspapirene vil de miste menneskerettigheter som bevegelsesfrihet, utdanning, arbeid og tilgang til helsetjenester, sier Chiara Liguori, fra Amnesty International som forsker på Karibia.

Vant stipend

Sukkerørspantasjene strekker seg mange kilometer i hver retning. I nærheten av Montellano, i den nordlige delen av landet, ligger bateyen

Pancho Mateo. Boligområdet ser ut som en typisk batey, en bosetning på landsbygden som opprinnelig ble bygget for haitianske sukkerrørsarbeidere. De rundt 800 som bor her er en blanding av "etniske" dominikanere, dominikanere med haitiansk opprinnelse og papirløse haitianere. De aller fleste med haitiansk opprinnelse mangler papirer. Majoriteten under 25 år er født i Den dominikanske republikk.

Willy Destin (26) er født i her, men er ikke dominikansk statsborger. Han har aldri fått en original fødselsattest og har derfor ikke kunnet søke om lovlig opphold. Willy peker på et par fotografier som henger på veggen i hjemmet hans.

- Dette bildet er tatt da jeg fikk diplom i engelsk og det andre da jeg gikk ut av videregående. Utdanning er den eneste måten å skaffe seg en bra framtid på og drømmen min er å begynne på universitetet. Problemet er at jeg ikke har lov til å utdanne meg videre uten oppholds-

- Hvis jeg fikk lov til å fortsette på skolen kunne jeg kanskje kommet meg bort fra fattigdommen. Selv om jeg er født i Den dominikanske republikk er skolegang ingen selvfølge, sier Willy Destin (26)

tillatelse, sier han. Nylig var Willy med i en konkurranse om å vinne stipend til høyere utdanning. Han fikk 90,3 prosent og vant stipendet.

- Uten papirer har vi ingen juridiske rettigheter, vi kan aldri kjøpe en bolig eller få en god jobb, sier Willy. Han bor alene. Faren gikk bort for noen år siden og moren døde av hjertesvikt for bare en måned siden.

- Den nye dommen vil ikke bare påvirke de som har statsborgerskap. Den påvirker alle som har bodd her hele livet. Men jeg tenker ikke å gi opp. Jeg skal kjempe for å få bli, sier han.

Et komplisert forhold

Den dominikanske republikk og Haiti har en lang og turbulent historie. På begynnelsen av 1800-tallet gjorde befolkningen på begge sider av øya opprør mot kolonimaktene. Haitierne styrte franskmennene i 1804, mens dominikanerne proklamerte sin uavhengighet fra Spania i 1821. Året etter invaderte den haitiske hæren den øst-

lige delen av øya og holdt den okkupert frem til 1844. Det var ikke før i andre halvdel av 1800-tallet at landene meklet fram en skjør fred og ble enige om å dele øya.

Haiti er det fattigste landet på den vestlige halvkule og 80 prosent lever under fattigdomsgrensen. Høy arbeidsledighet, dårlige helsetilbud og korrupsjon gjør at haitianere har tatt seg over grensen til nabolandet i mange tiår.

Sukkerproduksjonen i Den dominikanske republikk skjøt fart på begynnelsen av 1900-tallet. Snart ble industrien avhengig av billig arbeidskraft. Arbeidere ble først hentet fra De små Antillene, og senere fra Haiti. Ifølge boken Beyond the Bateyes (1999) av Partick Gavigan, hadde over 50 000 haitianere bosatt seg i Den dominikanske republikk i 1935.

I 1937 startet diktatoren Rafael Trujillo, kjent for å være besatt av "hvithet", en massakre for å "dominikanisere" landet. For å avgjøre hvem som var haitianer, ba soldatene alle med mørk

hud om å si ordet perejil, som betyr persille på spansk. For kreoltalende haitiere, var r-lyden vanskelig å uttale og feil uttale ble en dødsdom. Massakren varte i rundt fem dager. Mellom 15 000 og 35 000 haitianere ble drept. Den har i ettertid blitt kalt for "persille-massakren". Hendelsen har satt dype spor i relasjonen mellom naboene.

Den dominikanske republikk har rundt 10 millioner innbyggere. Staten har lenge klaget over ulovlig migrasjon av arbeidere fra sitt fattige naboland, selv om den billige arbeidskraften på dominikanske sukkerplantasjer var etterspurt. På begynnelsen av 1950-tallet inngikk landene en rekke bilaterale avtaler for å sikre tilgangen på sesongarbeidere på sukkerrørfeltene. Mange arbeidere ble tildelt et kort fra staten, som bevis på at de hadde lovlig opphold. Det var med hjelp av dette kortet foreldrene til Papu fikk dominikansk statsborgerskap da han ble født. Det finnes ingen nøyaktige tall på hvor mange med haitiansk opprinnelse som befinner seg i landet i dag, men det antas å være mellom 500 000 og 1,5 millioner.

Føder i utlandet

På et sykehus et stykke fra Pancho Mateo løper en haitiansk kvinne rundt og skriker. Hun ble mor til en jente for tre måneder siden. Ved fødselen betalte hun 400 kroner (3000 pesos) til en ansatt på sykehuset for å få en fødselsattest, noe hun aldri fikk.

- Jeg har blitt lurt og vil ha pengene mine tilbake, roper hun og løper fram og tilbake i korridoren.

- Frem til 2010 fikk alle som ble født i landet automatisk dominikansk statsborgerskap. I dag bevilges kun statsborgerskap til barn som har minst én forelder som er dominikansk statsborger, eller til utenlandske foreldre som oppholder seg lovlig i landet. Mange vet ikke at reglene er endret. De tar seg inn i landet i håp om at barna skal få statsborgerskap her, sier Gustavo Katz Milanés, som er lege på sykehuset.

Ved et annet sykehus, i grensebyen Jimani i sør driver legen Francis Moquete sin praksis. Han behandler daglig et tredvetalls pasienter, de fleste fra Haiti. Han er uenig i beslutningen fra høyesterett og tror at en eventuell deportering av så mange tusen mennesker vil skape både interne og internasjonale problemer. Samtidig mener han at haitianere er en stor belastning for landet.

- Manglende helsetjenester i Haiti gjør at folk

- Vi prøver å kontrollere grensen så godt vi kan, men det er en umulig oppgave med så mange hundre som passerer hver dag. Det er en utrolig vanskelig jobb, sier en grensevakt i grensebyen Jimani.

Hvert år blir tusener av barn og voksne plukket opp fra åpen gate og dumpet over grensa.

kommer for å få hjelp hos meg. I gjennomsnitt er 70 prosent av alle pasienter på sykehuset mitt fra Haiti. Vi mottar ingen støtte fra myndighetene for å behandle dem. Mange ganger må vi ta fra egen lomme, sier Moquete, som verken har rett eller lyst til å kreve dokumentasjon fra pasientene.

- På sykehus og klinikker i Den dominikanske republikk får alle hjelp uavhengig av om de har papirer eller ikke. Vi har ikke hjerte til å nekte noen hjelp, og det er nettopp det som er grunnen til at vi nå står innfor en stor utfordring i landet.

Åpen grense

Til tross for at nabolandene har hatt en turbulent historie, er de der for hverandre når det

trens. Den dominikanske republikk ga uvurderlig støtte i forbindelse med jordskjelvet i Haiti i 2010. Mye av nødhjelpen kom via grensebyen Jimani, som i ettertid fikk tilnavnet "solidaritetsbyen". Byen er i dag økonomisk viktig for begge land. To dager i uka holdes grensen åpen for skattefri handel. Haiti importerer 80 prosent av sine dagligvarer, og mye kommer herfra. På markedsdagene er det stor aktivitet på grensen.

- Dager som denne er det mange som slipper inn. Det er umulig å kontrollere alle. Jeg tør ikke å si hvor mange, men det er nok noen hundre som vil forsvinne inn i landet i dag. Det er et stort problem, men det er lite vi får gjort med det, sier en migrasjonsarbeider som ønsker å være anonym.

- Det er mandag og markedsdag. I dag er det avgiftsfri handel på den dominikanske siden og tusenvis av haitianere strømmer inn i det porten åpner seg.

- Sukkerrørsindustrien er vår eneste mulighet. Jeg tjener 25 kroner per tonn sukkerrør jeg kutter. Det er vanskelig å forsørge kona og tre barn med så lite penger sier Enelio Tezin (41) og ser ner på sin yngste datter, Midlena (2).

Organisasjonen Servicio jesuita a migrantes i Jimani arbeider med å hjelpe migranter som er blitt utsatt for vold eller diskriminering. 95 prosent av "klientene" deres kommer fra Haiti.

Leonel Florian, som er koordinator for organisasjonen, forklarer at for å få lovlig oppholdstillatelse må man ha original fødselsattest, pass og visum. Ifølge Florian mangler 95 prosent av alle haitianere i Jimani fødselsattest.

- Å skaffe en fødselsattest kan være vanskelig, uavhengig om du er født her eller i Haiti. De som ble født i Den dominikanske republikk før 2010 er ikke registrert i Haiti. Grunnen til det er at det ikke har vært en praksis for leger å sende dokumentasjon til den haitianske ambassaden i Santo Domingo. De som ble født etter 2010 er registrert i Haiti, men der er dokumentasjon sporadisk og det kan ta en livstid å skaffe originale papirer. Har du penger kan du derimot rekonstruere dokumentasjonen, sier Florian.

En lov for haitianere

Florian sier at rasisme mot haitianere har en

lang historie og at det i stor grad praktiseres fortsatt.

- Man kan godt si at dommen som falt i september er spesialdesignet for haitianere. Hvert år blir tusener av barn og voksne plukket opp fra åpen gate og dumpet over grensa. Mellom 2011 og 2012 ble over 70 000 mennesker deportert. De blir utsatt for trakassering av myndighetene og politiet tar ofte penger og eiendeler før de dumpes på den andre siden. Mange av dem er født her i landet, sier Florian.

Fernando Ramirez er norsk, med bakgrunn fra Den dominikanske republikk. Han kom til Norge som tenåring, men har i ettertid bodd mange år i hjemlandet. Fra 2009 og frem til slutten av 2012 var han viseminister for turisme og sport i Den dominikanske republikk. Ramirez sier at landet ikke har noe imot haitianere, så lenge de følger lover og regler.

- Kravet som myndighetene stiller er ikke urimelig. Det er vel ikke for mye forlangt at du trenger dokumentasjon for å bli statsborger. Du ville aldri fått norsk statsborgerskap uten å kunne

viser til en fødselsattest, men det er ingen som sier at Norge er et dårlig land for det, sier han og understreker at Den dominikanske republikk alltid blir "den slemme" i debatter om Haiti.

- Det er svært få som i det hele tatt prøver å sette seg inn i dominikanske myndigheter sin situasjon. Vi gjør det vi kan for å hjelpe våre naboer, men de som kommer hit må ta hensyn til at vi har regler. Alle land må få ha rett til å kontrollere sine egne grenser. Hva tror du ville ha skjedd hvis millioner av mennesker bosatte seg ulovlig i Norge og brukte offentlige tjenester år etter år?, spør Ramirez.

Ifølge Ramirez bruker myndighetene enorme summer for å få haitiere til å registrere seg.

- 99 prosent av alle med haitiansk opprinnelse som kaller seg dominikanere har ikke gyldige papirer. De fleste forstår ikke viktigheten av å skaffe dokumentasjon. Da er det lite myndighetene får gjort, sier Ramirez.

Norsk innsats

Petter Skauen er en norsk fredsarbeider. Sammen

med det norske utenriksdepartementet og Kirkens Nødhjelp, har han jobbet med freds- og forsoningsarbeid på Hispaniola i mange år. I 2006 fikk han Blanche Majors Forsoningspris for sin innsats i området. Skauen forteller om to land der forholdet dem i mellom er preget av frykt, mistillit og avhengighet.

- Norge har hatt en interndialog i Haiti siden 2000. I et forsøk på å forbedre den politiske situasjonen, satte vi oss ved forhandlingsbordet sammen med representanter fra både Haiti og Den dominikanske republikk. Samtalene var preget av sterk mistillit fra dominikanerne sin side. Det ligger et hat i bunnen og en forståelse om at man ikke kan stole på en haitianer, sier Skauen. Han påpeker at man må gå til historiebøkene for å forstå dagens relasjon, og mener at det er vanskelig å forstå myndighetenes tanke bak dommen som falt i september.

- Jeg ser ikke hvordan dommen vil bli gjennomført i praksis. Vi snakker om to land som begge er avhengig av hverandre på ulike måter. Ikke minst er Den dominikanske republikk av-

Arbeidsledigheten i bateyen Pancho Mateo er høy. Mange mistet sine jobb da sukkerørnsfabrikken stengte i området i 2007. Noen tar sporadiske jobber, som konstruksjonsarbeidere eller sjåførere. Andre går og venter på nye muligheter i sukkerørnsindustrien.

hengig arbeidskraft og internasjonale relasjoner. Jeg har i mitt arbeid i Kirkens Nødhjelp hjulpet mange med å fremskaffe identitetspapirer. De vil nå miste sin tilhørighet til Den dominikanske republikk. Selv mine dominikanske venner forstår ikke hvordan en dom kan påvirke mennesker helt tilbake til 1929, sier Skaugen og understreker at mange frykter ambisiøse haitianere.

- De flinkeste taxisjåførene i New York kommer fra Haiti, de mest fremgangsrike tannlegene i Belgia er haitianere. Michaëlle Jean, som har røtter fra Haiti, var Kanadas generalguvernør mellom 2005-2010. Haitianerne er ikke lenger bare sukkerarbeidere. De har viktige posisjoner, både i Haiti og i utlandet. Dette truer dominikanerne.

I bateyen Pancho Mateo har Ribe akkurat sluppet ut fra et døgn i fengsel. Politiet, som stadig besøker bateyen og krever penger fra folk som ikke kan vise papirer, arresterte Ribe fordi han hadde en laptop hjemme som han ikke kunne vise kvittering på. Politiet patruljerer oftere i området siden dommen falt og folk frykter deportering til et land de aldri har bodd i.

- Jeg orker snart ikke lenger. Jeg føler meg mer som et dyr enn et menneske, sier Ribe. ■

